

Lífið úti á landi;

Aðkoma að slysstað og áverkaskoðun

Kristín Sólveig Kristjánsdóttir

5.árs sérnámslæknir í bráðalækningum

Móttökudagar sérnámsgrunnskólanna

13.10.2026

Nýtni framar öllu !

Útkallið-sms í vakt símann

- F1 - mesti mögulegi forgangur, lífshótandi ástand
- F2 - möguleg lífsógn
- F3 - stöðugt ástand
- F4 - millistofnana flutningur
- Staðsetning, stutt lýsing á því hvað er í gangi

**Þegar
útkallið
kemur.....**

**Hvað fer í gegnum
hugann?**

**Hver eru næstu
skref?**

Útkallið

- Hvar? Hvernig ætlar maður að koma sér á staðinn?
- Hvað gerðist? Hvað eru margir slasaðir?
- Hvernig er veðrið? Færðin?
 - umferdin.is
- Kalla út þyrllu eða sjúkraflug? Frekari aðstoð? (td viðbragðssveit LSH?)
- Reyna að fá sem mestar upplýsingar á meðan maður er á leiðinni á slysstað
- Hvert skal flytja í framhaldi og hvernig?

Tryggja slysavettvang

- Á þjóðvegi eða utan þéttbýlis 100 metra aftan við bílinn.. (í akstursstefnu þeirra sem koma að)
- Í þéttbýli nægir að setja 50m aftan við bílinn

Slysstaðurinn

Yfirsýn

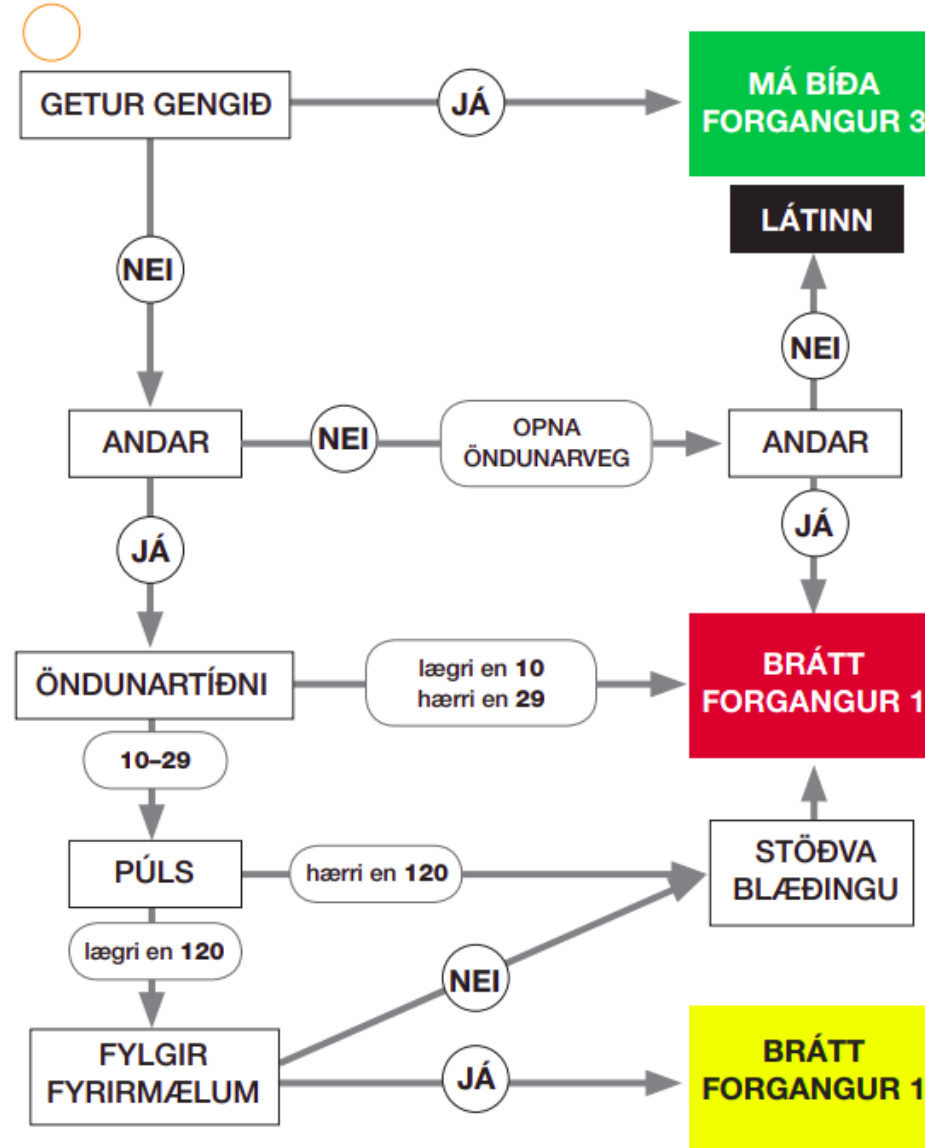
Verkaskipting

Bráðaflokkun hópslysa

Bráðaflokkun hópslysa- forgangsflokkar

- **Rauður - (Forgangur 1)**
 - Sjúklingur í lífshættu. Óstöðug lífsmörk. Þarfnast tafarlauss lífsbjargandi inngrips.
- **Gulur - (Forgangur 2)**
 - Sjúklingur með alvarlega áverka sem gætu orðið lífshættulegir. Óstöðug lífsmörk að hluta til. Þarfnast lífsbjargandi inngripa en einhver töf er ásættanleg.
- **Grænn - (Forgangur 3)**
 - Sjúklingur ekki í lífshættu. Stöðug lífsmörk. Þarfnast meðhöndlunar en getur beðið.
- **Svartur**
 - Látinn

BRÁÐAFLOKKUN FULLORÐINNA Á VETTVANGI

Við bráðaflokkun barna (0–10 ára)
á að nota bráðabarnastikuna

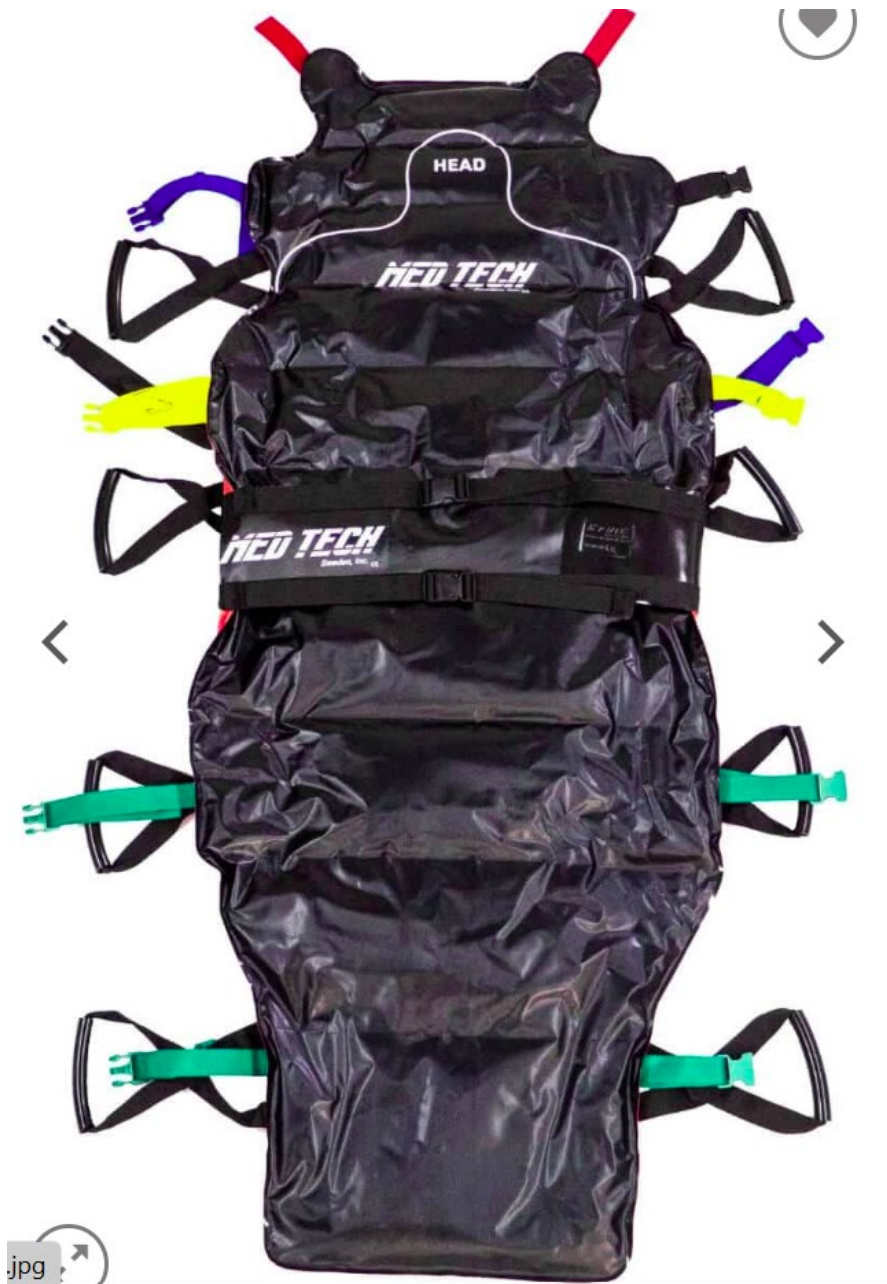
shutterstock.com · 1593587332

**Það þarf að
vera skýr,
einföld og
skipulögð
nálgun á
alvarlega
slasaða**

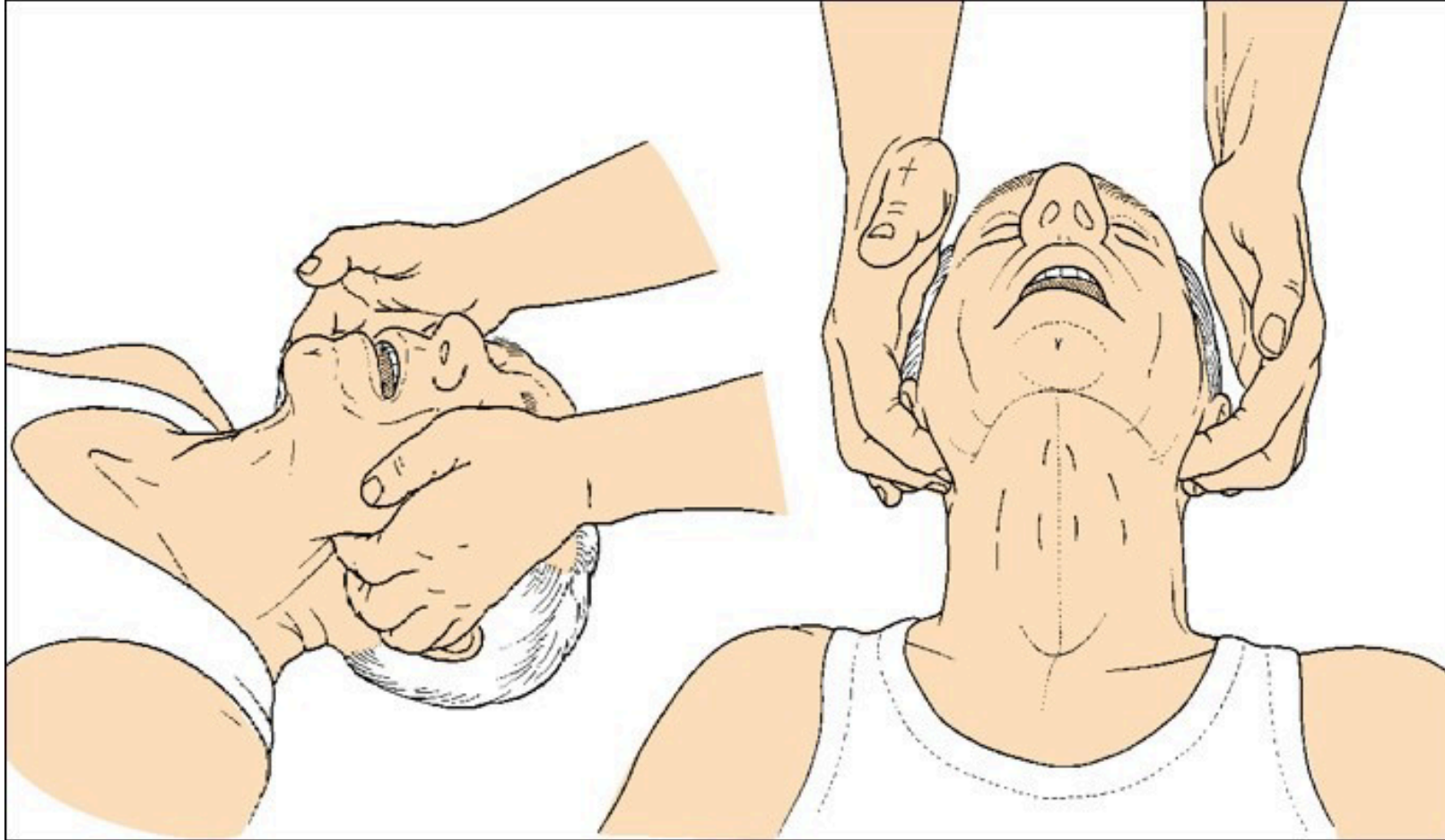
Fyrsta mat - primary survey

X-ABCDE

- Hnitmiðuð nálgun til að bera kennsl á lífshótandi áverka og bregðast við þeim
- X = Exanguination (Circulation) - ef sjáanlegar massívar blæðingar stoppa þær með beinum þrýsting eða snarvöndli
- Hálshryggur - C spine
- Tryggja hálshrygg
 - vakandi sjúklingur vs. meðvitundarskertur
 - manual inline stabilization
 - hálskragi vs ekki hálskragi
 - grjónadýna

Grjónadýna

ABCDE -
Airway/öndunarvegur

- Opinn öndunarvegur?
 - Ávarpa sjúkling, ef svarar líklega opin öndunarvegur..
- Aðskotahlutur/blóð/æla
 - saga?
- Grunnöndunarvegameðferð
- Jaw thrust / head tilt
- Kokrenna / nefrenna
- Ambu belgur
- Supraglottic airway device
- Þekking til að intubera?

ABCDE-Breathing/öndun

- Look - listen - feel (horfa, hlusta, finna)
- Horfa -er trachea í miðlínu?
- -lyftist brjóstkassinn symmetrískt?
- -áverkamerki/mar?
- Öndunarvinna / öndunartíðni
- Lungnahlustun
- Mæla mettun
- Gefa O²
- Möguleiki á FAST ómun? Þá hægt að meta líka mtt tamponade
- Þörf á inngripi? (Losa loft með nál, chest seal, thoraxdren)

ABCDE - circulation (blóðrás)

- Horfa (fölvi - meiriháttar blæðingar)
- Ef meiriháttar blæðing -) beinn þrýstingur og snarvöndull
- Púlsar (þreifa - samhengi við blóðþrýsting - framhaldsmat)
- Háræðafylling
- Æðaleggir - tveir grófir í hvora olnbogabót - ef næst ekki íhuga beinmergsnál
 - Ef grunur um blæðingu í pelvis setja pelvic binder
 - NEYÐARBLÓÐ EF AÐGENGILEGT! Hóflega af vökva..
 - TXA, aðrir blóðhlutar ef massív blæðing

Alert
Patient is fully
awake and
responsive.

Voice
Patient
responds to
your voice.

Pain
Patient responds
when you cause
them pain.

Unresponsive
Patient does not
respond no matter
what you do.

A. AIRWAY
B. BREATHING
C. CIRCULATION
D. DON'T
E. EVER
F. FORGET
G. GLUCOSE

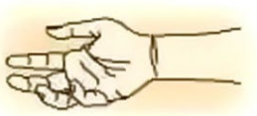

ABCDE -disability

- Meðvitundarstig (GCS / AVPU)
- Pupillur
- Hreyfast allir útlímir, skyn?
- **Blóðsykur**

Glasgow Coma Scale

MEDICINA ONLINE

EYE OPENING		VERBAL RESPONSE		MOTOR RESPONSE	
					
Spontaneous	> 4	Orientated	> 5	Obey commands	> 6
To sound	> 3	Confused	> 4	Localising	> 5
To pressure	> 2	Words	> 3	Normal flexion	> 4
None	> 1	Sounds	> 2	Abnormal flexion	> 3
		None	> 1	Extension	> 2
				None	> 1
GLASGOW COMA SCALE SCORE					
Mild 13-15		Moderate 9-12		Severe 3-8	

ABCDE- Exposure

- **Exposure** - fjarlægja öll föt, en huga að hypothermiu
- Skoða allan sjúklinginn en dekkja aftur með teppum, gefa heita vökva, er hægt að hita rýmið?
- Hafa í huga að gleymdu svæðin eru gjarnan; höfuðleðrið að aftan, holhendur, spöngin/milli rasskinna
- Ekki láta opna beinbrotið taka alla athygli
- Log roll

H-in og T-in

Hypoxia	Tension pneumothorax
Hypothermia	Toxin
Hypovolemia	Tamponade
Hypo / hyperkalemia	Thrombus (MI)
H-ion (acidosis)	Thrombus (PE)

Önnur skoðun

- Sagan (AMPLE);
- Allergies
- Medications
- Past medical history
- Last meal
- Events/environment

- Skoða frá toppi til tóa
- Setja spelkur ef brot

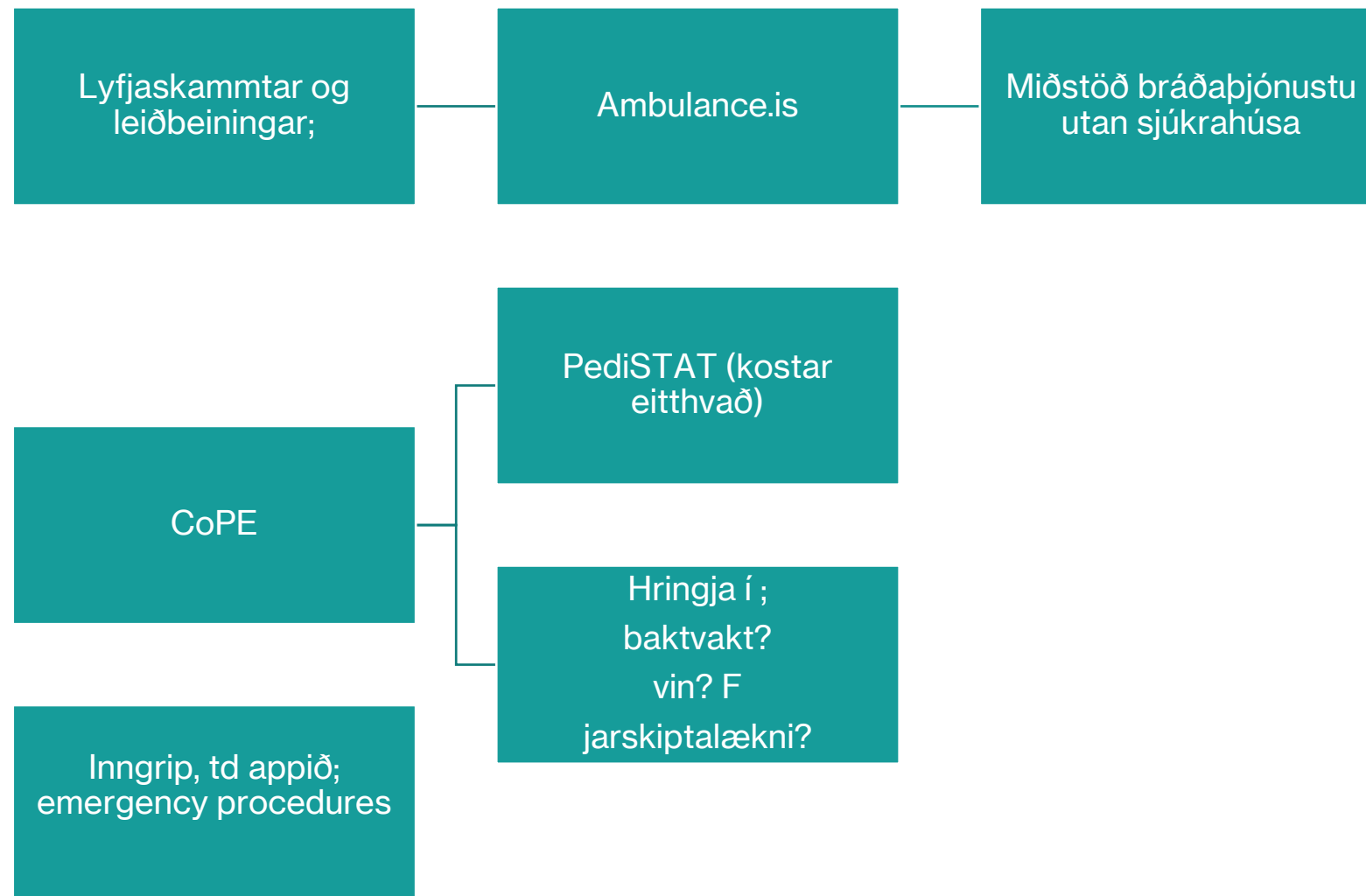
Flutningur

Hvert

Hvernig

- einkabíll / sjúkrabíll /
björgunarsveit / þyrla
/ bátur / flugvél

Hjálp !

Hvað er gott að eiga í neyðarkitti?

Og það mikilvægasta

Hvíld

Hreyfa sig reglulega

Eiga skemmtileg áhugamál utan læknisfræði

Rækta tengsl

Jafnvægi

